

Magyar tudományosság a világban Hírösszefoglaló – 2022. január

Hírek, események

NEMZETKÖZI NYELVÉSZETI KONFERENCIA AZ ESZÉKI MAGYAR TANSZÉKEN – A Glotta Nyelvi Intézet az eszéki J. J. Strossmayer Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékével, valamint a magyar Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda társszervezésével, közreműködésével 4. alkalommal szervezte meg a *Kommunikáció és nyelv* konferenciát, *Nyelvi közvetítés a Kárpát-medencében a pandémia idején* címmel. A nemzetközi értekezletre online formában került sor, hazai és külföldi – köztük anyaországi és külhonban élő – szakemberek részvételével. *A negyedik alkalommal megrendezett Kommunikáció és nyelv konferenciánk egyedülálló volt abban, hogy ezúttal fókuszált témával foglalkoztunk, mégpedig a fordítástudománnyal, annak elméletével és gyakorlatával, melynek tanszékünk szempontjából jövőre lesz igazán jelentősége, amikor mesterszakon fordítóképzést indítunk* – nyilatkozta **Dobszai Gabriella**, a tanszék előadója <https://kepesujsag.com/>

BŐVÜLT AZ ERDÉLYI DIGITÁLIS TUDOMÁNYTÁR, A DIGITÉKA – *Repertóriumok, adatbázisok, szövegtárak, filmek és életút-interjúk is elérhetők már az erdélyi digitális tudománytárként működő honlapon, a Digiteka.ro-n, emellett a már meglévő kategóriák is jelentős adatmennyiséggel gyarapodtak az elmúlt egy évben - közzölték hétfőn a működtetők.* A Digitékát 2018-ban indította a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) által alapított Iskola Alapítvány, valamint a Jakabffy Elemér Alapítvány és az MTA TK Kisebbségkutató Intézete az 1000 év Erdélyben 100 év Romániában elnevezésű program részeként. Új kategóriát képez a periodikák tartalmi irodalomjegyzéke. Az idén felkerült a romániai magyar társadalomtörténeti irodalom bibliográfiája az 1947 és 2018 közötti időszakból, ebben a magyar nyelven megjelent, Romániára vonatkozó társadalomtörténeti cikkek irodalomjegyzéke böngészhető. *A digitális szövegtárak kategóriája is 2021-ben létesült. Ebbe olyan tematikus gyűjtemények kerülnek, amelyeket egy-egy kutatási terület elméleti szakemberei (történészek, szociológusok) állítottak össze, és tartalmazzák az illető tárgykörben nyomtatásban megjelent tudományos szövegeket, kutatási eredményeket* - magyarázta **Ferenczi Szilárd**, a projekt felelőse <http://www.mti.hu/>

ELHUNYT BENKŐ SAMU AKADÉMIKUS, AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET EGYKORI ELNÖKE – Életének 94. évében, 2021. december 21-én elhunyt **Benkő Samu**, Széchenyi-díjas erdélyi művelődéstörténész, az Erdélyi Múzeum-Egyesület egykori elnöke és tiszteleti tagja, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. **Benkő Samu** a Román Akadémia kolozsvári Történeti Intézetének kutatója, a Korunk folyóirat szerkesztője volt. Az erdélyi magyar művelődéstörténet 18–19. századának kutatójaként **Kemény Zsigmond Naplójának**

közreadásával, a Kriterion Könyvkiadó Téka sorozatának szerkesztésével fontos közművelődési feladatokat látott el. Szintén jelentős szerepe volt **Bolyai János** kéziratos hagyatékának feldolgozásában. Életművét meghatározta a szülőföld iránti hűség: szociográfiai munkái, jeles személyekkel készített interjúi, szerkesztett kötetei, elméleti és gyakorlati tevékenysége szűkebb páttriája, Erdély iránti föltétlen ragaszkodását fejezték ki. A rendszerváltás után, 1990-ben **Benkő Samu** jelentős szerepet vállalt az Erdélyi Múzeum-Egyesület újraszervezésében és újraindításában, melynek először alelnöke, ezt követően pedig, 1994–2002 között, két cikluson át, elnöke volt. Szakmai tevékenységét, munkásságát számos rangos díjjal és kitüntetéssel jutalmazták

Romániában és Magyarországon is: a Román Írószövetség Díja, Nicolae Bălcescu-díj, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, Nagy Imre-emlékplakett, Déry Tibor-jutalom, Széchenyi-díj, Kemény Zsigmond-díj, a Magyar Művészeti Akadémia aranyérme, Bethlen Gábor-díj, Gróf Mikó Imre-emléklap, Hazám-díj, Pro Scientia Hungarica Érem, Arany János-életműdíj – Az *Erdélyi életutak* sorozatban vele készült interjú ITT nézhető meg <https://www.eme.ro/>

ÚJABB VISSZAEMLEKEZŐKET RÖGZÍTETT A FÓRUM KISEBBSÉGGUTATÓ INTÉZET – Tovább folytatódik a Fórum Kisebbségkutató Intézet hosszútávú projektje, melyben diktafonra és kamerára rögzíti a Dél-szlovákiai visszaemlékezők életútját. A „*Nem mindennapi beszélgetések*” c. projekt célja, hogy hosszútávon archiválja az elmúlt évszázad eseményeihez kapcsolódó történeteket. 2021-ben **Kőrös Zoltán**, a projekt munkatársa közel harminc visszaemlékezővel készített mélyinterjút, amelyekből nyolc audiovizuális formában is felvételre került. Az interjúkból készült ízelítők a [film.foruminst.sk](https://www.hirek.sk/) oldalon tekinthetők meg <https://www.hirek.sk/>

TUDOMÁNYOS CSÚCSTELJESÍTMÉNY – A NATURE FOLYÓIRATBAN PUBLIKÁLT VINCZE ORSOLYA KOLOZSVÁRI KUTATÓ – A tanulmány a rák gyakoriságát vizsgálta 191 emlős faj egyedei között – A világ egyik vezető természettudományi folyóiratában, a Nature-ben publikált **dr. Vincze Orsolya**, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Biológiai és Ökológiai Intézetének kutatója. A rák kockázta az emlősök között (Cancer risk across mammals) című tanulmányt, amelynek **Vincze Orsolya** első szerzője, egy 12 fős kutatócsoport készítette. A csoport egyetlen erdélyi tagja a kolozsvári evolúcióbíológus, a többiek amerikaiak, ausztrálok, franciák, dánok és mexikóiak. „*Két és fél éves, nem mindennapos, de nagyon intenzív munka eredménye a tanulmány, aminek során körülbelül 700 állatkert adatait dolgoztuk fel*” – nyilatkozta **Vincze Orsolya**. A kutatók azt vizsgálták, hogy az emlősök mennyire vannak kitéve a daganatos megbetegedéseknek. A kutatás során 191 faj 110 ezernél több, dokumentált kórtörténettel rendelkező egyedének az adatait használták fel, azok alapján vontak le következtetéseket <https://maszol.ro/>

ÚJ FŐSZERKESZTŐ AZ ERDÉLYI MÚZEUM ÉLÉN – Az Erdélyi Múzeum szerkesztősége, az Erdélyi Múzeum-Egyesület vezetősége és a felelős kiadó jelenlétében egyhangú szavazással választotta meg **Varga P. Ildikót**, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Irodalomtudományi Intézetének adjunktusát az Erdélyi Múzeum folyóirat főszerkesztőjének. Az új főszerkesztő a hagyományok megőrzése mellett a kor tudománymetriai követelményeinek való megfelelést tartja a legfontosabbnak. A Kolozsvári Rádió Hangoló című műsorának vendégeként **kifejtette**: törekedniük kell arra, hogy magyar nyelvű lapként egyre több nemzetközi adatbázisba bekerüljenek, ezáltal ugyanis jelentős szerzőket vonzhatnak a folyóirat köré „*Az is nagyon fontos, hogy még több fiatal kutatót nyerhessünk meg a folyóiratnak*” – mondta az új főszerkesztő. **Varga P. Ildikó** finn irodalmat, finn nyelvet oktat a kolozsvári bölcsészkaron, kutatási területe többek közt a fordítás elmélete és gyakorlata, valamint a magyar–finn kulturális kapcsolatok <https://kronikaonline.ro/>

MEGJELENT A HUNGARIAN STUDIES YEARBOOK LEGÚJABB SZÁMA – Megjelent a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar intézetei által alapított, a de Gruyter/Sciendo által kiadott Hungarian Studies Yearbook legújabb, harmadik kötete. A számos nemzetközi adatbázisban jegyzett lap új száma a kulturális regionalizmus kérdése köré szerveződött. Szerzői között egyaránt megtalálhatók a hazai és külföldi hungarológia szakemberei, akik irodalomtudományi, nyelvészeti, illetve néprajzi-antropológiai perspektívából járják körül a kérdést. A lapszám szabadon elérhető a folyóirat kiadói honlapján: <https://sciendo.com/issue/HSY/3/1>. A Hungarian Studies Yearbook megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia és a Kolozsvári Akadémiai Bizottság támogatta <https://kab.ro/>

A KOLOZSVÁRI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG WEBLAPJÁN ELÉRHETŐ az MTA romániai testületi és köztestületi tagjainak jelentős publikációit tartalmazó 2021-es negyedik negyedévi lista. A Kolozsvári Akadémiai Bizottság hozzá kíván járulni a jelentős tudományos eredmények népszerűsítéséhez. Ennek érdekében a 2019-es évvel kezdődően negyedévente megjelentetnek egy listát az MTA romániai testületi és köztestületi tagjainak jelentős tudományos publikációiról. A jelentősség kritériumát a következők szerint határozzák meg: A természettudományok, élettudományok és műszaki tudományok területén: WoS-jegyzett publikációk, magyar vagy idegen nyelven megjelent monografikus munkák; A társadalomtudományok területén: magyar vagy idegen nyelven megjelent monografikus munkák, WoS-jegyzett publikációk vagy az adott szakterület legfontosabb és legelismertebb magyar nyelvű lapjaiban megjelent publikációk, Scopus, Erih+ adatbázisaiban jegyzett publikációk <https://kab.ro/>

A TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT TEMATIKUS BLOKKJA A MAGYAR NYELVÖRBE – Megjelent a Scopusban is jegyzett Magyar Nyelvőr című szakfolyóirat 2021/4. száma, melyben a 20 éves jubileumát ünneplő Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat (melynek alapító tagja a beregszászi Hodinka Intézet is) tematikus blokkal van jelen. A kutatóhálózat egyik legfontosabb projektje a magyar nyelv határtalanítása, a Termini magyar-magyar szótári adatbázis, amely jelenleg több mint 5000 multimediális szócikket tartalmaz. A szótári adatbázis célja az, hogy adatozza azokat a különböző típusú kölcsönelemeket, amelyek a Magyarországtól elszakított régiók nyelvhasználatában jelen vannak, példamondattal adathozhatóak az élőbeszédben vagy (hiteles) írott nyelvhasználatban <https://hodinkaintezet.uz.ua/>

MTA AKADÉMIKUSVÁLASZTÁS 2022: A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA REKTORA IS A JELÖLTEK KÖZÖTT – 2021 decemberének utolsó napjaiban a Magyar Tudomány c. folyóiratban, illetve az MTA honlapján is nyilvánosságra hozták a 2022 májusában esedékes MTA tagság bővítésére vonatkozó akadémiai rendes-, levelező-, külső- és tiszteleti tagjelöltekre érkezett ajánlásokat. A Nyelv és Irodalomtudományok Osztálya külső tagságra jelöltjei között találhatjuk **Cserniczkó Istvánt**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorát, a Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács (KMAT) elnökét. A jelölés nem jelenti automatikusan az akadémiai tagságot, a jelöltek közül a tényleges tagokat az Akadémia májusi közgyűlésén választják majd meg <https://hodinkaintezet.uz.ua/>

EXKLUZÍV NYELVPOLITIKAI ÁTTEKINTÉS JELENT MEG – Nemrégiben megjelent **Fedinec Csilla** és **Cserniczkó István** új ukrán nyelvű monográfiája: *Мова, політика, ексклюзиви в сучасній Україні* [Language, politics and exclusive emphasis in contemporary Ukraine]. Uzhhorod: Autdor-Shark, 2021. ISBN: 9786177796236 – A nemcsak formájában, de tartalmában is exkluzív kötetben a szerzők közérthető módon, 5 fejezetben mutatják be a jelenlegi Ukrajna rendkívül összetett nyelvi, nyelvpolitikai helyzetét, kitérve a kisebbségi nyelvhasználatot szabályozó hatályos és korábbi törvények és rendelkezések elemzésére. A kötetet **dr. habil. Vancsó Ildikó**, a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem professzora és **dr. Márku Anita**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docense lektorálták. A kötet teljes terjedelemben elérhető itt: <http://real.mtak.hu/133295/> <https://hodinkaintezet.uz.ua/>

MEGJELENT PÉNTEK JÁNOS ÚJ MUNKÁJA, A KALOTASZEGI TÁJSZÓTÁR AZ ANYANYELVÁPOLÓK ERDÉLYI SZÖVETSÉGE KIADÁSÁBAN – Kalotaszeg az egyik legismertebb nyelvi és néprajzi táj Erdélyben, de mindeddig nem történt meg sajátos szókincsének, tájszavainak szótári feldolgozása. A korábbi gyűjtések alapján a szerzőnek mintegy százötven évre volt lehetősége a visszatekintésre és – anyanyelvjárásáról lévén szó – közvetlen nyelvi élményként is több mint hetven évre. Az előző század második felében legalább három alkalommal fordult meg minden kalotaszegi településen valamilyen speciális nyelvészeti, néprajzi téma kutatójaként. A források alapján másfél száz év viszonylatában a szótár nem csupán tájnak, hanem történetinek is tekinthető <https://kab.ro/hirek>

Várható események, felhívások

AGORA – A KAB ÉVES TUDOMÁNYOS KONFERENCIASOROZATA – 2022

– A Kolozsvári Akadémiai Bizottság konferenciát szervez 2022 első félévében, amelyre várja a köztisztviselői tagok és a külső tagok jelentkezését. A konferencia célja az MTA romániai köztisztviselői kutatásainak a felmutatása, illetve a tudományterületeken belüli szaktudományok képviselői (egyben a KAB szakbizottságai) közötti tudományos kommunikáció, közreműködés elősegítése. Szándékuk szerint a konferenciát évente szervezik meg. Jelentkezni lehet olyan kutatásokra alapozó előadásokkal, amelyeket az adott köztisztviselői tag személyesen vagy kutatócsoport tagjaként valósított meg. A jelentkezéshez az alábbi adatlapot kell kitölteni és elküldeni

(office@kab.ro). A KAB elnöksége visszajelez minden jelentkezőnek az előadása elfogadásáról. A konferenciát az adott időpontban aktuális járványügyi intézkedéseknek megfelelően tartják Kolozsváron, eredeti szándékuk szerint személyes részvétellel, online közvetítéssel. A helyszínről a jelentkezések beérkezése után értesítik az érintetteket. Jelentkezési határidő: 2022. január 20. A konferencia időpontja: AGORA Társadalom- és bölcsészettudományok: 2022. április 28-30.; AGORA Természet- és műszaki tudományok: 2022. május 25-27.; AGORA Élettudományok: 2022. június 22-24. **JELENTKEZÉSI ŰRLAP** <https://kab.ro/>

25 ÉVES A BOLYAI JÁNOS KUTATÁSI ÖSZTÖNDÍJ címmel jubileumi konferenciát rendez a Magyar Tudományos Akadémia Kolozsvári Akadémiai Bizottsága – A konferencia helyszíne: a BBTE Aulája (Kogălniceanu utca 1. szám, I. emelet, Kolozsvár) – Időpontja: 2022. május 12–13. <https://kab.ro/>